

4.8 Μη ανταγωνιστικές αγορές εργασίας: Μονοψώνιο

Μέχρι τώρα, έχουμε αναλύσει τα χαρακτηριστικά της ισορροπίας σε ανταγωνιστικές αγορές εργασίας. Κάθε επιχείρηση σε έναν κλάδο αντιμετωπίζει την ίδια ανταγωνιστική τιμή p όταν προσπαθεί να πουλήσει το προϊόν της, ανεξάρτητα από την ποσότητα παραγόμενου προϊόντος που πουλάει. Επιπλέον, κάθε επιχείρηση στον κλάδο πληρώνει τον ίδιο μισθό w σε όλους τους εργαζόμενους, ανεξάρτητα από τον αριθμό των εργαζόμενων που προσλαμβάνει. Τώρα θα συνεχίσουμε με την ανάλυση των ιδιοτήτων της ισορροπίας στην αγορά εργασίας υπό εναλλακτικές δομές της αγοράς.

Μονοψώνιο είναι η επιχείρηση που αντιμετωπίζει μια καμπύλη προσφοράς εργασίας με ανοδική κλίση.⁴⁶ Σε αντίθεση με την ανταγωνιστική επιχείρηση, η οποία μπορεί να απασχολήσει στην τρέχουσα τιμή όση εργασία επιθυμεί, ένας μονοψωνητής πρέπει να πληρώσει υψηλότερους μισθούς προκειμένου να προσελκύσει περισσότερους εργαζόμενους. Η πόλη με μία και μόνη επιχείρηση (για παράδειγμα, ένα ανθρακωρυχείο σε απομονωμένη περιοχή) αποτελεί τυπικό παράδειγμα μονοψωνίου. Ο μόνος τρόπος για να πείσει η επιχείρηση κι άλλους ανθρώπους να εργαστούν είναι να αυξήσει τον μισθό ώστε να φτάσει τον μισθό επιφύλαξης των ατόμων που δεν εργάζονται.

Παρόλο που είναι δελεαστικό να απορρίψουμε τη σημασία αυτού του υποδείγματος μονοψωνίου, αφού οι πόλεις με μία επιχείρηση είναι πολύ σπάνιες σε μια σύγχρονη, βιομηχανική οικονομία με έντονη κινητικότητα, αποδεικνύεται πως μία επιχείρηση μπορεί να έχει καμπύλη προσφοράς με ανοδική κλίση – το κύριο χαρακτηριστικό του μονοψωνίου – ακόμα κι όταν αντιμετωπίζει έντονο ανταγωνισμό στην αγορά εργασίας. Οι συνθήκες που ευνοούν τη δημιουργία καμπυλών ζήτησης με ανοδική κλίση σε ανταγωνιστικές επιχειρήσεις αναλύονται λεπτομερώς παρακάτω.

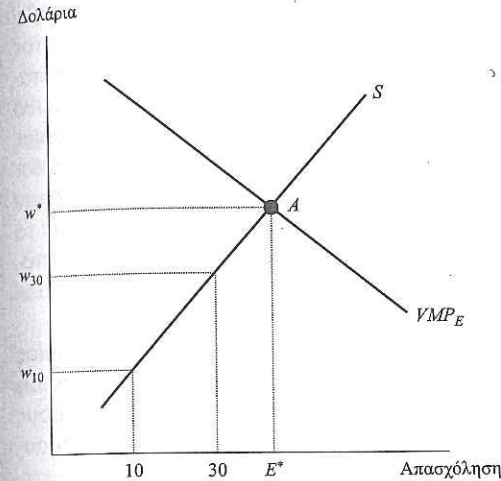
Μονοψωνητής με πολιτική τέλειας διάκρισης

Θα αναλύσουμε δύο τύπους μονοψωνιακών επιχειρήσεων: Το μονοψώνιο με πολιτική τέλειας διάκρισης και το κοινό μονοψώνιο. Ας δούμε πρώτα την υπόθεση ενός μονοψωνίου με τέλεια διάκριση. Το Σχήμα 4.18 απεικονίζει τις συνθήκες που αντιμετωπίζει αυτή η επιχείρηση στην αγορά εργασίας. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ο μονοψωνητής αντιμετωπίζει καμπύλη προσφοράς με ανοδική κλίση. Επιπλέον, ο μονοψωνητής με πολιτική τέλειας διάκρισης μπορεί να προσλάβει εργαζόμενους με διαφορετικούς μισθούς. Σύμφωνα με την καμπύλη προσφοράς του σχήματος, αυτός ο μονοψωνητής πρέπει να πληρώσει μόνο w_{10} δολάρια προκειμένου να προσελκύσει τον δέκατο εργαζόμενο και w_{30} δολάρια για να προσελκύσει τον τριακοστό εργαζόμενο. Ως αποτέλεσμα, η καμπύλη προσφοράς εργασίας ταυτίζεται με την καμπύλη του οριακού κόστους πρόσληψης εργασίας.

46. Μια λεπτομερή εννοιολογική και εμπειρική εξέταση του υποδείγματος του μονοψωνίου κάνει ο Alan Manning, «A Generalised Model of Monopsony», *Economic Journal* 116 (Ιανουάριος 2006): 84-100.

Σχήμα 4.18 Η απόφαση πρόσληψης ενός μονοψωνητή με πολιτική τέλειας διάκρισης

Ο μονοψωνητής με πολιτική τέλειας διάκρισης αντιμετωπίζει μια καμπύλη προσφοράς με ανοδική κλίση και μπορεί να προσλάβει διαφορετικούς εργαζόμενους με διαφορετικούς μισθούς. Η καμπύλη προσφοράς εργασίας δίνει το οριακό κόστος πρόσληψης. Η μεγιστοποίηση κερδών επιτυγχάνεται στο σημείο Α. Ο μονοψωνητής προσλαμβάνει τον ίδιο αριθμό εργαζόμενων με την ανταγωνιστική αγορά, αλλά κάθε εργαζόμενος λαμβάνει τον δικό του μισθό επιφύλαξης.

Επειδή ο μονοψωνητής δεν μπορεί να επηρεάσει τις τιμές στην αγορά προϊόντων, μπορεί να πουλήσει όσο προϊόν επιθυμεί σε μια σταθερή τιμή p . Το έσοδο από την πρόσληψη ενός επιπλέον εργαζόμενου ισούται με την τιμή επί το οριακό προϊόν της εργασίας ή την αξία του οριακού προϊόντος. Έτσι η καμπύλη ζήτησης εργασίας του μονοψωνητή, όπως και της ανταγωνιστικής επιχείρησης, δίνεται από την καμπύλη της αξίας του οριακού προϊόντος.

Ανεξάρτητα από το αν οι επιχειρήσεις λειτουργούν σε μια ανταγωνιστική αγορά, μια επιχείρηση που μεγιστοποιεί τα κέρδη της θα πρέπει να προσλαμβάνει εργαζόμενους μέχρι το σημείο που η αξία σε δολάρια του τελευταίου εργαζόμενου που προσλαμβάνεται ισούται με το κόστος πρόσληψης αυτού του εργαζόμενου. Ο μονοψωνητής με πολιτική τέλειας διάκρισης θα προσλαμβάνει εργαζόμενους μέχρι το σημείο που η συνεισφορά του τελευταίου εργαζόμενου στα έσοδα της επιχείρησης (ή VMP_E) ισούται με το οριακό κόστος της εργασίας. Με άλλα λόγια, η ισορροπία της αγοράς επιτυγχάνεται στο σημείο Α, στο οποίο η προσφορά ισούται με τη ζήτηση. Ο μονοψωνητής με πολιτική τέλειας διάκρισης προσλαμβάνει E^* εργαζόμενους, ακριβώς τον ίδιο αριθμό που θα προσλάμβανε αν η αγορά εργασίας ήταν ανταγωνιστική. Ο μισθός w^* , ωστόσο, δεν είναι ο ανταγωνιστικός μισθός. Αντίθετα, είναι ο μισθός που πρέπει να πληρώσει ο μονοψωνητής για να

προσελκύσει τον τελευταίο προσληφθέντα εργαζόμενο. Όλοι οι υπόλοιποι εργαζόμενοι λαμβάνουν χαμηλότερους μισθούς, ίσους με τις τιμές επιφύλαξής τους.

Ο κοινός μονοψωνητής

Ένας κοινός μονοψωνητής πρέπει να δώσει σε όλους τους εργαζόμενους τον ίδιο μισθό, ανεξάρτητα από τον μισθό επιφύλαξης που έχει ο καθένας. Επειδή ο κοινός μονοψωνητής πρέπει να αυξήσει τον μισθό όλων των εργαζόμενων προκειμένου να προσλάβει έναν ακόμη εργαζόμενο, η καμπύλη προσφοράς δεν δίνει πλέον το οριακό κόστος πρόσληψης. Το αριθμητικό παράδειγμα στον Πίνακα 4.6 περιγράφει αυτή την κατάσταση. Για μισθό ίσο με 4 δολάρια, κανένας δεν είναι πρόθυμος να εργαστεί. Για μισθό 5 δολάρια, η επιχείρηση προσελκύει έναν εργαζόμενο, το συνολικό κόστος εργασίας είναι ίσο με 5 δολάρια και το οριακό κόστος πρόσληψης αυτού του εργαζόμενου 5 δολάρια. Αν η επιχείρηση θέλει να προσλάβει δύο εργαζόμενους, πρέπει να αυξήσει τον μισθό σε 6 δολάρια. Το συνολικό κόστος εργασίας ισοδυναμεί με 12 δολάρια και το οριακό κόστος πρόσληψης του δεύτερου εργαζόμενου αυξάνεται σε 7 δολάρια. Επομένως, καθώς η επιχείρηση επεκτείνεται, επιβαρύνεται με ένα ακόμα υψηλότερο οριακό κόστος.

Στο Σχήμα 4.19 παρατίθεται η σχέση μεταξύ της καμπύλης προσφοράς εργασίας και της καμπύλης του οριακού κόστους εργασίας για έναν κοινό μονοψωνητή. Επειδή οι μισθοί αυξάνονται όσο ο μονοψωνητής προσπαθεί να προσλάβει περισσότερους εργαζόμενους, η καμπύλη οριακού κόστους της εργασίας (MC_E) έχει ανοδική κλίση, αυξάνεται πιο γρήγορα από τον μισθό και βρίσκεται πάνω από την καμπύλη ζήτησης. Όπως έχουμε δει, το οριακό κόστος πρόσληψης δηλώνει όχι μόνο τον μισθό του επιπλέον εργαζόμενου, αλλά και το γεγονός ότι ο μισθός των εργαζόμενων που έχουν προσληφθεί νωρίτερα πρέπει τώρα να αυξηθεί.⁴⁷ Ο μονοψωνητής που μεγιστοποιεί τα

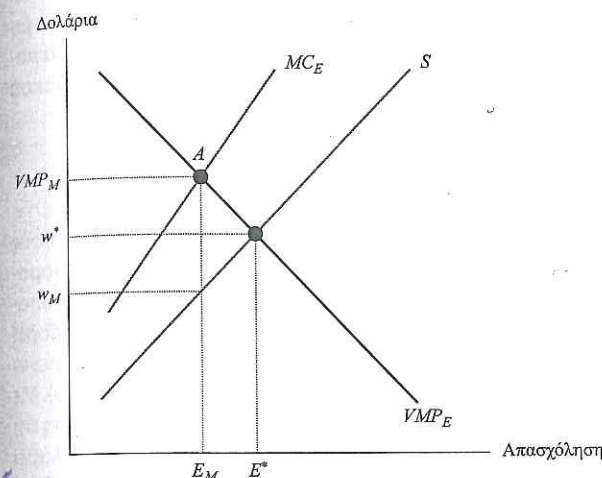
Πίνακας 4.6 Υπολογισμός του οριακού κόστους πρόσληψης για έναν κοινό μονοψωνητή

Μισθός (w)	Αριθμός ατόμων που επιθυμούν να εργαστούν με αυτό τον μισθό (E)	$w \times E$	Οριακό κόστος εργασίας
\$4	0	\$0	—
5	1	5	\$5
6	2	12	7
7	3	21	9
8	4	32	11

47. Μέσω μαθηματικού λογισμού, μπορεί να καταδειχθεί ότι η σχέση μεταξύ μισθού και οριακού κόστους πρόσληψης δίνεται απ' τη σχέση $MCE = w(1 + 1/\sigma)$, όπου σ είναι η ελαστικότητα προσφοράς εργασίας (δηλαδή, η ποσοστιαία μεταβολή της προσφερόμενης ποσότητας για μια ποσοστιαία μεταβολή του μισθού). Η ανταγωνιστική επιχείρηση αντιμετωπίζει μια πλήρως ελαστική καμπύλη προσφοράς εργασίας,

Σχήμα 4.19 Η απόφαση πρόσληψης του κοινού μονοψωνητή

Ένας κοινός μονοψωνητής καταβάλλει τον ίδιο μισθό σε όλους τους εργαζόμενους. Το οριακό κόστος πρόσληψης υπερβαίνει τον μισθό και η καμπύλη οριακού κόστους βρίσκεται πάνω από την καμπύλη προσφοράς. Η μεγιστοποίηση κερδών επιτυγχάνεται στο σημείο Α. Ο μονοψωνητής προσλαμβάνει E_M εργαζόμενους με μισθό w_M .

κέρδη του προσλαμβάνει μέχρι το σημείο που το οριακό κόστος της εργασίας ισούται με την αξία του οριακού προϊόντος, δηλαδή το σημείο Α στο σχήμα. Αν ο μονοψωνητής προσλάβει λιγότερους από E_M εργαζόμενους, η αξία του οριακού προϊόντος υπερβαίνει το οριακό κόστος εργασίας και η επιχείρηση θα πρέπει να προσλάβει περισσότερους εργαζόμενους. Αντίθετα, αν ο μονοψωνητής προσλάβει περισσότερους από E_M εργαζόμενους, το οριακό κόστος εργασίας υπερβαίνει τη συνεισφορά των εργαζόμενων στην επιχείρηση και ο μονοψωνητής θα πρέπει να απολύσει μερικούς εργαζόμενους. Επομένως η συνθήκη μεγιστοποίησης κερδών δίνεται από τη σχέση:

$$MC_E = VMP_E \quad (4.8)$$

Παρατηρήστε πως η καμπύλη προσφοράς εργασίας δείχνει ότι ο μονοψωνητής πρέπει να προσφέρει έναν μισθό μόνο w_M δολάρια για να προσελκύσει E_M εργαζόμενους στην επιχείρηση.

Η ισορροπία μιας μονοψωνιακής αγοράς εργασίας που απεικονίζεται στο Σχήμα

οπότε η ελαστικότητα προσφοράς εργασίας ισούται με το άπειρο και το οριακό κόστος εργασίας με τον μισθό. Αν η καμπύλη προσφοράς εργασίας έχει ανοδική κλίση, η ελαστικότητα προσφοράς εργασίας είναι θετική και το οριακό κόστος της εργασίας υπερβαίνει τον μισθό.

4.19 έχει δύο βασικές ιδιότητες: Πρώτον, ένας κοινός μονοψωνητής απασχολεί λιγότερους εργαζόμενους απ' αυτούς που θα απασχολούσε αν η αγορά ήταν ανταγωνιστική. Το ανταγωνιστικό επίπεδο απασχόλησης δίνεται από την τομή των καμπυλών προσφοράς και ζήτησης, δηλαδή είναι E^* εργαζόμενοι. Ως συνέπεια, σε ένα μονοψώνιο υπάρχει υποαπασχόληση. Με άλλα λόγια, η κατανομή των πόρων σε ένα κοινό μονοψώνιο δεν είναι αποτελεσματική.

Δεύτερον, ο μονοψωνιακός μισθός w_M είναι μικρότερος από τον ανταγωνιστικό μισθό w^* και από την αξία του οριακού προϊόντος των εργαζόμενων, VMP_M . Σε ένα μονοψώνιο, επομένως, οι εργαζόμενοι πληρώνονται λιγότερο από την αξία του οριακού προϊόντος τους και, κατ' αυτή την έννοια, υφίσταται «εκμετάλλευση».

Μονοψώνιο και κατώτατος μισθός

Η επιβολή κατώτατου μισθού σε μια μονοψωνιακή αγορά μπορεί να αυξήσει μισθούς και απασχόληση. Στο σχήμα 4.20, ο κοινός μονοψωνητής βρίσκεται αρχικά σε ισορροπία στο σημείο A , προσλαμβάνοντας E_M εργαζόμενους με μισθό w_M δολάρια. Ας υποθέσουμε ότι το κράτος επιβάλλει κατώτατο μισθό ίσο με \bar{w} . Η επιχείρηση τώρα μπορεί να προσλάβει μέχρι \bar{E} εργαζόμενους με τον μισθό αυτό (διότι αυτοί οι εργαζόμενοι ήταν διατεθειμένοι να εργαστούν για έναν μισθό ίσο ή μικρότερο του κατώτατου). Με άλλα λόγια, το οριακό κόστος ισούται με τον κατώτατο μισθό, με την προϋπόθεση ότι η επιχείρηση προσλαμβάνει \bar{E} εργαζόμενους. Αν η επιχείρηση επιθυμεί να προσλάβει περισσότερους από \bar{E} εργαζόμενους, το οριακό κόστος πρόσληψης επιστρέφει στο παλιό επίπεδο (επειδή ο μονοψωνητής πρέπει να πληρώσει μεγαλύτερο από τον κατώτατο μισθό σε όλους τους εργαζόμενους που έχει προσλάβει). Έτσι, η καμπύλη του οριακού κόστους εργασίας δίνεται τώρα από την έντονη γραμμή στο σχήμα: Ένα πλήρως ελαστικό τμήμα μέχρι το \bar{E} και ένα τμήμα με ανοδική κλίση έπειτα απ' αυτό το σημείο.

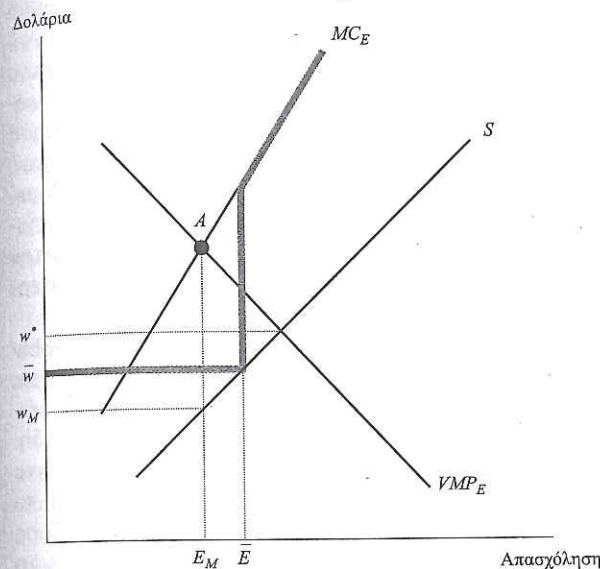
Ο μονοψωνητής που μεγιστοποιεί τα κέρδη του θα εξακολουθεί να επιδιώκει την εξίσωση του οριακού κόστους πρόσληψης με την αξία του οριακού προϊόντος της εργασίας. Όπως φαίνεται στο Σχήμα 4.20, ο μονοψωνητής προσλαμβάνει \bar{E} εργαζόμενους και τους πληρώνει με τον κατώτατο μισθό. Παρατηρήστε ότι η επιβολή του κατώτατου μισθού αύξησε τόσο το επίπεδο απασχόλησης στην επιχείρηση (από το E_M στο \bar{E}), όσο και τον μισθό των εργαζόμενων (από w_M σε \bar{w}). Επιπλέον, δεν υπάρχει ανεργία στην αγορά εργασίας. Οποιοσδήποτε αναζητά εργασία με μισθό \bar{w} μπορεί να εργαστεί.

Στην πραγματικότητα, το Σχήμα 4.20 δείχνει ότι το κράτος μπορεί να επιτύχει ακόμη καλύτερα αποτελέσματα. Θα μπορούσε να ορίσει τον κατώτατο μισθό στο ανταγωνιστικό επίπεδο w^* (όπου η προσφορά ισούται με τη ζήτηση). Σ' αυτή την περίπτωση, η μονοψωνιακή επιχείρηση θα προσλάμβανε τον ίδιο αριθμό εργαζόμενων με την ανταγωνιστική αγορά, οι εργαζόμενοι θα εισέπρατταν τον ανταγωνιστικό μισθό και δεν θα υπήρχε ανεργία. Έτσι, ένας σωστά σχεδιασμένος κατώτατος μισθός μπορεί να αφαιρέσει ολοκληρωτικά τη δύναμη αγοράς του μονοψωνητή και να αποτρέψει την εκμετάλλευση των εργαζόμενων.

Στο κεφάλαιο 3 αναφέραμε ότι –τουλάχιστον στην περίπτωση του κλάδου ταχείας

Σχήμα 4.20 Επίπτωση του κατώτατου μισθού στον κοινό μονοψωνητή

Ο κατώτατος μισθός που επιβάλλεται σ' έναν μονοψωνητή μπορεί να αυξήσει μισθούς και απασχόληση. Ένας κατώτατος μισθός ίσος με \bar{w} αυξάνει την απασχόληση σε \bar{E} .

εστίασης – η αύξηση του κατώτατου μισθού δεν φάνηκε να μειώνει την απασχόληση των νέων στον συγκεκριμένο κλάδο.⁴⁸ Αντιθέτως, υπάρχουν στοιχεία που αποδεικνύουν ότι οι επιχειρήσεις ταχείας εστίασης μπορεί να αύξησαν την απασχόλησή τους μετά την επιβολή του κατώτατου μισθού. Έχει υποστηριχθεί ότι αυτές οι θετικές επιπτώσεις των κατώτατων μισθών στην απασχόληση συντελέστηκαν επειδή ο κλάδος των εστιατορίων ταχείας εστίασης είναι ένα μονοψώνιο, με την έννοια ότι απασχολεί ανειδίκευτα άτομα νεαρής ηλικίας. Επειδή αυτοί οι νέοι έχουν λίγες εναλλακτικές επιλογές, τα εστιατόρια αυτά δημιουργούν το περιβάλλον της «μίας και μόνης επιχείρησης» που χαρακτηρίζει το μονοψώνιο. J

Μπορεί μια ανταγωνιστική επιχείρηση να έχει καμπύλη προσφοράς εργασίας με ανοδική κλίση;

Η πόλη με μία επιχείρηση είναι το κλασικό παράδειγμα της επιχείρησης που αντιμετωπίζει καμπύλη προσφοράς εργασίας με ανοδική κλίση. Αν αυτός ο τύπος επιχείρησης

48. David Card και Alan B. Krueger, *Myth and Measurement: The New Economics of the Minimum Wage*, Princeton, NJ: Princeton University Press, 1997.